

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

О. В. Ковтун

**ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНА
КОРЕЛЯЦІЯ СПОЛУЧНИКІВ
І СПОЛУЧНИХ КОМПЛЕКСІВ У СУЧАСНІЙ
УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ**

Монографія

Вінниця
ВНТУ
2014

УДК 81'36+811.161.2
ББК 81–2
К56

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 5 від 27.12.2012 р.)

Рецензенти:

К. Г. Городенська, доктор філологічних наук, професор

Т. С. Слободинська, доктор філологічних наук, професор

Ковтун, О. В.

К56 Функціонально-семантична кореляція сполучників і сполучних комплексів у сучасній українській літературній мові : монографія / О. В. Ковтун. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 144 с.
ISBN 978-966-641-559-5

Монографія є цілісним дослідженням усього корпусу аналітичних одиниць, уживаних для поєднання компонентів речення. Чітко визначено склад семантичних груп сполучних комплексів, указано на труднощі встановлення їхнього статусу в сучасній українській літературній мові та плутанину із вживанням коми всередині багатьох складених сполучників. Висновки, зроблені в дослідженні, сприяють впорядкуванню складу сполучних засобів, з'ясуванню їхньої функціонально-стильової маркованості, визначенню перспектив поповнення сполучникової системи української літературної мови новими одиницями.

УДК 81'36+811.161.2
ББК 81–2

ISBN 978-966-641-559-5

© О. Ковтун, 2014

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	5
ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1 ПРОБЛЕМА РОЗМЕЖУВАННЯ СПОЛУЧНИКІВ І СПОЛУЧНИХ КОМПЛЕКСІВ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТИ.....	8
1.1 Службові слова в сучасних класифікаціях частин мови	8
1.2 Сполучники серед інших типів службових слів-морфем.....	13
1.3 Сполучні комплекси як функціональні аналоги сполучників	19
1.3.1 Аналітичні сполучні засоби: спроби визначення статусу та складу в сучасному мовознавстві	19
1.3.2 Сполучні комплекси і сполучники: спільні та відмінні ознаки.....	25
РОЗДІЛ 2 СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНЕ РОЗМЕЖУВАННЯ ТА СПОСОБИ ФОРМУВАННЯ СПОЛУЧНИХ КОМПЛЕКСІВ СУРЯДНОСТІ.....	28
2.1 Співвідношення аналітичних і синтетичних засобів у семантичних групах сполучників сурядності	28
2.2 Проблема градаційних синтаксичних конструкцій і градаційних сполучників в українському мовознавстві.....	31
2.3 Вираження градаційних семантико-синтаксичних відношень сполучними комплексами.....	33
2.4 Особливості сполучникової експлікації приєднувального семантико-синтаксичного відношення.....	43
2.5 Сполучні комплекси як засоби вираження приєднувальних семантико-синтаксичних відношень	49
2.6 Сполучні комплекси у сфері єднальних семантико- синтаксичних відношень.....	54
РОЗДІЛ 3 СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА МОРФОЛОГІЧНІ МОДЕЛІ СПОЛУЧНИХ КОМПЛЕКСІВ ПІДРЯДНОСТІ	58
3.1 Сполучні комплекси у сфері темпоральних семантико- синтаксичних відношень.....	58
3.1.1 Розмежування часових похідних сполучників та сполучних слів в українському мовознавстві	58
3.1.2 Морфологічні моделі сполучних комплексів темпоральності	59
3.1.3 Значеннєві різновиди сполучних комплексів темпоральності	64

3.2 Вербалізація умовних семантико-синтаксичних відношень сполучними комплексами	69
3.2.1 Значеннева диференціація умовних семантико- синтаксичних відношень у складнопідрядному реченні	69
3.2.2 Морфологічні моделі сполучних комплексів умови	72
3.2.3 Значеннєві групи сполучних комплексів умови	75
3.3 Сполучні комплекси як засоби вираження причинових семантико-синтаксичних відношень	78
3.3.1 Основні підходи до розмежування причинових семантико- синтаксичних відношень та причинових сполучників.....	78
3.3.2 Морфологічні моделі причинових сполучних комплексів ...	81
3.3.3 Семантична багатоплановість причинових сполучних комплексів	83
3.4 Вербалізація допустових семантико-синтаксичних відношень за допомогою сполучних комплексів	89
3.4.1 Кваліфікація засобів вербалізації допустових семантико- синтаксичних відношень	89
3.4.2 Структура та морфологічні моделі сполучних комплексів допустовості.....	93
3.5 Сполучні комплекси на тлі цільових семантико- синтаксичних відношень.....	98
3.5.1 Потенціал сполучних засобів мети в українській мові	98
3.5.2 Морфологічні моделі сполучних комплексів мети.....	100
3.6 Експлікація порівняльних семантико-синтаксичних відношень сполучними комплексами	104
3.6.1 Проблема корпусу виразників порівняльних семантико- синтаксичних відношень у сучасному мовознавстві.....	104
3.6.2 Сполучні комплекси зі значенням подібності й тотожності	106
3.7 Функціонально-стильові та культуромовні аспекти вживання сполучних комплексів підрядності	108
ПІСЛЯМОВА.....	113
ЛІТЕРАТУРА	118
ДОДАТОК А СЛОВНИК СПОЛУЧНИХ КОМПЛЕКСІВ	137

СПИСОК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Ахм. – Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М. : Сов. энциклопедия, 1969. – 607 с.

ВТССУМ – Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.

СЛТ – Ганич Д. Словник лінгвістичних термінів / Д. Ганич, І. Олійник. – К. : Вища шк., 1985. – 360 с.

ГСУМ – Городенська К. Граматичний словник української мови. Сполучники / Катерина Городенська. – К.; Херсон : Вид-во ХДУ, 2007. – 340 с.

КТСЛТ – Єрмоленко С. Я. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / Єрмоленко С. Я., Биби́к С. П., Тодор О. Г.; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К. : Либідь, 2001. – 224 с.

Рогожн. – Рогожникова Р. П. Словарь эквивалентов слова : наречные, служебные, модальные единства / Р. П. Рогожникова. – М. : Рус. язык, 1991. – 254 с.

СУМ – Словник української мови : В 11 т. – К. : Наук. думка, 1973. – Т. IV. – 840 с.; 1980. – Т. XI. – 699 с.

ПЕРЕДМОВА

Для сучасних граматичних студій характерне активне використання функціонально-семантичного підходу. Внаслідок посиленої уваги до функцій одиниць мови запропоновано нові інтерпретації деяких мовних явищ, переглянуто багато традиційних кваліфікацій і класифікацій. Істотних змін зазнало й потрактування сполучних засобів. Увагу дослідників привернули одиниці, що за функціями в реченні подібні до сполучників, проте відрізняються від них за своєю структурою та семантикою. Постали проблеми розмежувати власне сполучники та їхні функціональні аналоги, установити повний набір ядерних і периферійних засобів зв'язку, з'ясувати їхню природу та визначити співвідношення з іншими одиницями мови, участь у вираженні функціонально-семантичних категорій складного речення.

В українському мовознавстві сполучники досліджували переважно як засоби поєднання предикативних частин та експлікації семантико-синтаксичних відношень [74; 80; 114; 163; 179; 192; 209].

Новий підхід до вивчення сполучників як слівно-морфемного класу одиниць засвідчили праці К. Г. Городенської, зокрема її монографія «Сполучники української літературної мови», у якій докладно проаналізовано їх із функціонально-семантичного погляду. Розглядаючи співвідношення синтетизму та аналітизму в сполучниковій системі української літературної мови, К. Г. Городенська зазначила, що тенденція до розвитку аналітизму буде розширюватися, окреслила коло сполучних комплексів, питання статусу і кількості яких досі залишається проблемним у сучасному теоретичному мовознавстві [71, с. 151–152]. Незаперечним сьогодні є те, що поповнення фонду сполучників української мови відбувається переважно за рахунок аналітичних одиниць [71, с. 169]. Чимало дослідників звертало увагу на складені засоби зв'язку предикативних частин складного речення, намагаючись систематизувати й потрактувати такі одиниці, адже ґрунтовне вивчення їх є важливим не тільки для встановлення особливостей сполучникової системи української мови, а й для уточнення класифікації складних речень, аналізу перехідних утворень між різними синтаксичними одиницями К. Г. Городенська [68; 71], Л. В. Бутко [29], А. А. Лучик [136], Г. В. Скринник [174], Т. М. Спільник [179], Т. П. Ткачук [192], Л. В. Шитик [211; 212], Н. Ю. Ясакова [217].

Однією з перших спроб аналізу аналітичних сполучників підрядності української мови та відмежування їх від інших аналітичних сполучних засобів стала дисертаційна праця Н. Ю. Ясакової [217], у якій було запропоновано поняття сполучникового комплексу, що не збігається з поняттям сполучного комплексу.

Най докладніше вивчені передусім ядерні одиниці системи засобів зв'язку – сполучники, хоч дослідники й констатують наявність значної кількості аналітичних сполучних засобів, які не можна однозначно віднести до цього класу. Крім того, вони використовують різну термінологію та подають різні переліки таких одиниць.

Відомі численні спроби систематизувати та інтерпретувати аналітичні засоби зв'язку на матеріалі російської мови [89; 109; 137; 138; 140; 156; 157; 158; 159; 162; 164; 171; 196; 197; 205; Рогожн.]. Проте і в російському мовознавстві багато питань залишилось дискусійними.

Отже, сполучні комплекси української мови ще не були об'єктом спеціального вивчення. Немає праць узагальнювального характеру, де були б зібрані всі сполучні комплекси, визначені їхні семантичні особливості та умови функціонування. Актуальність пропонованого дослідження зумовлена потребою цілісно дослідити сполучні комплекси сучасної української мови, з'ясувати їхні відмінності від складених сполучників, систематизувати та докладно проаналізувати сполучні комплекси сурядності й підрядності, визначити чинники їх формування, простежити особливості використання таких аналітичних сполучних засобів у різних функціональних стилях.

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМА РОЗМЕЖУВАННЯ СПОЛУЧНИКІВ І СПОЛУЧНИХ КОМПЛЕКСІВ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТИ

1.1 Службові слова в сучасних класифікаціях частин мови

Проблема виокремлення частин мови є однією з найактуальніших у сучасному мовознавстві. Питання, що певним чином її стосуються, порушували й розв'язували представники різних лінгвістичних шкіл та напрямків. Однак ціла низка проблем класифікації, систематизації та аналізу слів мови досі не отримала адекватного трактування. До них, зокрема, належать питання про мовні одиниці, що виходять за межі стандартної класифікації та мають ознаки і характеристики, притаманні різним частинам мови.

Відомо, що граматичну характеристику слів з'ясовують у морфології. Основними одиницями морфологічного рівня є частини мови, властиві їм граматичні (морфологічні) категорії та їхні форми, а також менші за слово одиниці – власне-морфеми, аналітичні морфеми й слова морфеми для вираження морфологічних і синтаксичних значень [52, с. 7].

У мовознавстві слова розподіляють за частинами мови на основі гомогенної (за одним критерієм) чи гетерогенної (за кількома критеріями) класифікації. Як зауважують автори «Теоретичної морфології української мови», використання гомогенної класифікації не забезпечує послідовної класифікації частин мови, оскільки саме в цих одиницях перетинаються і взаємодіють морфологічний, словотвірний, синтаксичний та лексичний рівні мови. Тільки гетерогенна класифікація, тобто комплексний критерій (семантичний, синтаксичний, морфологічний і для похідних слів – словотвірний), дає змогу здійснити всебічну класифікацію слів [52, с. 13–14].

Поняття частини мови має різне трактування в сучасних наукових концепціях. Традиційно цим терміном називають лексико-граматичні класи слів, які виділяють за трьома основними критеріями: семантичним, морфологічним та синтаксичним, причому провідним вважають морфологічний, оскільки кожна частина мови має свою особливу систему граматичних категорій, які є спільними для всіх слів певної частини мови [184].

Проте в традиційному мовознавстві, як зауважує І. К. Кучеренко, частини мови виділяють фактично не за сукупністю семантичних, морфологічних та синтаксичних ознак, а лише за однією з них, що є визначальною для кожної частини мови. Такою ознакою він вважає

реальне значення слова і вводить цей термін для визначення поняття частини мови: «...це клас слів, об'єднаних спільністю в реальному значенні, яке узагальнено відображає предмети чи явища матеріального світу (включаючи психічну діяльність) в їх усвідомленні колективом, що говорить певною мовою» [125, с.141].

У новітньому українському мовознавстві частинами мови називають найбільші морфологічні класи слів, що характеризуються такими чотирма ознаками: 1) узагальненим (категорійним) граматичним значенням, абстрагованим від конкретних лексичних значень слів; 2) структурою морфологічних категорій; 3) системою форм словозміни або її відсутністю; 4) спільністю синтаксичних функцій [52, с.12].

Із часів перших слов'янських граматик за морфологічними ознаками частини мови розподіляють на змінні (відмінювані) та незмінні (невідмінювані). Із середини ХІХ ст. на основі семантико-функціонального аналізу слів розпочато виділення у складі частин мови ще двох категорій слів – повнозначних та неповнозначних [154], останні також названо службовими словами або службовими частинами мови і протиставлено самостійним частинам мови [184, с. 23–26; 216, с. 54].

О. О. Потебня виступив критично щодо традиційної системи частин мов. Він поділив усі слова на дві групи: слова лексичні і слова формальні. На його думку, не всі слова можна вважати частинами мови, а лише ті з них, які вживають у функції членів речення, тобто слова з лексичним значенням (іменники, прикметники, числівники, дієслова, займенники, прислівники). Формальні слова (прийменники, сполучники, частки і допоміжні слова), які функціонують у мові як елементи аналітичних граматичних форм і які не вживають у функції членів речення, дослідник назвав частками мови [154, с. 26]. Цей термін використав В. Виноградов, який усі слова згрупував у чотири категорії: частини мови, частки мови, модальні слова та вигукі [40, с. 41]. Останні в мовознавстві традиційно перебувають поза частинами мови [86, с. 394] або мають особливий статус [125, с. 138].

Спираючись на частиномовну класифікацію В. В. Виноградова, зокрема на його погляди на категорію службових слів (часток мови), українські мовознавці кваліфікують їх як службові частини мови [185, с. 407], зазначаючи, що вони позбавлені номінативної функції, передусім тієї семантичної (лексичної) спільності, на ґрунті якої повнозначні слова об'єднуються в найвищі морфологічні класи [195, с. 567–568], а також граматичних категорій, представлених у системі повнозначних слів, та здатності виступати членами речення [185, с. 284].

Проте деякі мовознавці вважають неправильним протиставлення службових частин мови повнозначним, оскільки будь-яке слово (навіть і службове), будучи окремою одиницею лексичного складу мови, щось позначає [178, с. 11–53]. І. К. Кучеренко зазначав, що кожна частина мови у своєму значенні відображає якесь явище чи предмет дійсності, важливе, зокрема, для перегляду традиційного поділу слів на повнозначні та неповнозначні (або службові) [126, с. 80]. Дослідник вважає, що всі слова в мові мають однаковий характер у плані узагальненого відображення об'єктивної дійсності. На його думку, так звані неповнозначні (або службові) слова не замикаються у сфері допоміжних засобів мови – вони виражають певний аспект чи момент активної психічної діяльності людини, активне спрямування думки, вираженої в реченні, а факти психічної діяльності людини є такими ж об'єктивними, як і предмети та явища, що оточують людину, відображені в значеннях повнозначних слів [126, с. 81].

Отже, в основі кваліфікації слова як частини мови, за спостереженнями І. К. Кучеренка, лежить його узагальнена семантика – реальне значення – як найбільш вагома ознака. Заперечувати наявність у службових слів реального значення означає заперечувати, що вони є словами, – такий висновок робить він [126, с. 81]. Його думку підтримує В. О. Горпинич, стверджуючи, що всі службові слова мають лексичне значення, оскільки слів без лексичного значення не буває [72, с. 21].

У сучасній українській літературній мові традиційно виділяють дев'ять частин мови [86; 96; 120; 185; 186–190], однак деякі дослідники переглянули традиційну частиномовну класифікацію та ввели до наукового обігу нові терміни на позначення частин мови. Із позицій функціонально-категорійної граматики вони обстоюють нечастиномовний характер службових слів [52, с. 19–22].

У праці «Частини мови в семантико-граматичному аспекті» І. Р. Вихованець використав терміни «морфологічне слово» та «морфологічна одиниця-конструкція» [51, с. 9] і започаткував в українському мовознавстві функціонально-категорійний підхід до розгляду граматичних явищ. Він запропонував нові критерії поділу слів на частини мови, згідно з якими частинами мови є лише іменники і дієслова (центральні) та прикметники і прислівники (периферійні). Усі інші групи слів схарактеризовано як такі, що мають нечастиномовний характер (числівник, службові слова та вигук). Числівник автор називав лексичною морфемою, а службові слова – аналітичними синтаксичними морфемами [51, с. 14–19, 41–45, 153–156; 52, с. 12–13, 151–157, 328–329]; вигуки кваліфікував як нечленовані одиниці, слова-речення, що перебувають на периферії синтаксичних одиниць [51, с. 34–40].

У сучасному мовознавстві складною є проблема кваліфікації «не-частиномовної природи так званих службових слів» [52, с. 19]. Ці одиниці мають особливу морфемну будову, а також відрізняються від повнозначних частин мови особливостями функціонування та внутрішніми виокремлювальними ознаками. З'ясовуючи структуру лексичної та граматичної семантики, В. М. Русанівський зазначив, що службові слова є носіями лише граматичної семантики [167, с. 31]. І. Р. Вихованець та К. Г. Городенська кваліфікують службові слова як слова-морфеми, оскільки застосування різнорідних критеріїв класифікації частин мови виявляє морфемний, а не частиномовний характер прийменників, сполучників, зв'язок і часток [46, с. 16–24, 51–52]. Вони мають суто синтаксичне призначення і тому виступають аналітичними синтаксичними морфемами в синтаксичній структурі української мови [52, с. 19]. До такого трактування службових частин мови наближались у своїх концепціях О. О. Потебня [154], О. М. Пешковський [153], В. О. Богородицький [22], В. В. Виноградов [40] та інші.

У встановленні статусу службових слів важливу роль відіграє семантичний критерій – тобто наявність чи відсутність у них лексичного значення. Саме з такого погляду прийменники, сполучники та частки не можна ставити поряд із повнозначними словами, оскільки, як зазначає І. Р. Вихованець, «семантичний критерій у тому плані, що й для повнозначних слів, для службових слів не застосовний» [51, с. 23]. Вони не позначають у позамовній дійсності ні предметів, ні їхніх ознак, ні дій чи станів, не співвідносяться з відповідними поняттями, а отже, й не мають лексичного значення [52, с. 328]. Службові слова передають лише релятивну семантику (семантику відношень) між різними синтаксичними одиницями, яка характерна в межах морфологічного слова для синтетичних релятивних морфем [51, с. 23]. Вони відмінні лише своїм закріпленням за мовними одиницями: «синтетичні релятивні морфеми обслуговують сферу морфологічного слова, службові слова – сферу слів – частин мови та синтаксичної одиниці вищого рангу – речення. Саме те, що службові слова, подібно до синтетичних релятивних морфем морфологічного слова, виражають семантику відношень, але між різними синтаксичними одиницями, дає підстави кваліфікувати їх як аналітичні слова-морфеми» [52, с. 328].

Нечастиномовний статус службових слів підтверджують також синтаксичний і морфологічний критерії, оскільки такі слова самостійно не виконують функції членів речення, а лише оформлюють синтаксичні зв'язки та семантико-синтаксичні відношення між словами та реченнями і є морфологічно нечленованими граматичними одиницями. А тому в граматичній структурі української мови вони не мають основних семантико-граматичних ознак слова, тобто не входять до

системи частин мови. Проте не можна вважати, що службові слова цілком втратили ознаки слова і функціонують тільки як аналітичні морфеми, тому що похідні прийменники, сполучники та частки ще зберігають тісний зв'язок зі своїми вихідними повнозначними словами. З огляду на це статус службових слів доцільно визначати як службові слова-морфеми [52, с. 329].

Мовознавці зазначають, що «попри синтаксичну спеціалізацію прийменників, сполучників, часток і зв'язок.., вони мають стосунок і до морфології. Морфологія як формозакріплюваний рівень граматики, техніка для синтаксису створює опорні пункти її взаємодії з синтаксичною системою мови» [52, с. 25].

К. С. Симонова вважає, що службові слова (як і окремі їхні розряди) є надзвичайно складною для семантико-граматичного опису категорією слів, якщо врахувати всі ті критерії, за якими диференціюють повнозначні слова. На відміну від останніх, службовим словам властиві специфічні лексико-граматичні особливості: вони мають лише узагальнено-абстрактне лексичне значення, яке вливається у значення тих слів, з якими вони сполучаються, і при цьому сприяють повнішому розкриттю їхніх реальних значень; структурна оформленість та незмінність форми є морфологічною ознакою службових слів; синтаксичність службових слів виявляється в тому, що, включаючись у речення, поєднуючись із повнозначними словами (чи навіть самотійно виступаючи як слова-речення), вони є передусім носіями граматичних формальних значень [172, с. 49].

Традиційно сполучником називають незмінювану службову частину мови, яка служить для зв'язку членів речення та частин складного речення [26, с. 3; 185, с. 419; 190, с. 208].

Л. А. Булаховський одним із перших виконав ґрунтовне дослідження сполучників. У лекції «Союзы и союзные слова» він кваліфікує сполучники як службові слова, функція яких полягає в поєднанні певним чином паралельних слів-понять або у зв'язку між собою цілих речень (чи їх еквівалентів) за допомогою смислового відношення [26, с. 3]. Дослідник зауважує, що таку ж функцію виконують відносні або сполучні слова, які на відміну від сполучників є повнозначними. Л. А. Булаховський поділив усі сполучники на п'ять груп:

1) ті, що поєднують і речення, і окремі члени речення, наприклад: *і, а, та, але, або, чи*;

2) парні (групові), які поєднують речення або окремі члени речення з однотипними членами (такими, які вимовляються з однотипною – перелічувальною або протиставною – інтонацією), наприклад: *то ... то, як ... так, і ... і*;

3) ті, що поєднують переважно речення та їхні еквіваленти, наприклад: *тому що, завдяки тому що, внаслідок того що, щоб, хоча, як тільки, до того як, в той час як, незважаючи на те що*;

4) ті, що починають головні речення, які стоять після підрядних речень певного типу, наприклад: *то, однак, але*;

5) ті, що використовуються переважно чи тільки на межі фраз, наприклад: *до того ж, зате, та все ж* [26, с. 10.].

Порівняно новим підходом до вивчення складених службових слів і складених сполучників, зокрема в українському мовознавстві, є розгляд їх як еквівалентів слова – одиниць, що пережили і переживають процеси лексикалізації, однак зберегли певні релікти словосполук. А. А. Лучик зазначає, що «виштовхуючись із царини власне синтаксису, вони неначе завмирають на межі переходу від синтаксичної сполучки до однослівного лінгвістичного знака, остаточно ще не набуваючи властивостей слова, але й не належачи вже сполученню слів» [136, с. 11]. Автор виділяє такі сполучникові еквіваленти слова: *тому що; не тільки, але й; тоді як* тощо [136, с. 15].

1.2 Сполучники серед інших типів службових слів-морфем

У новітніх дослідженнях сполучники виокремлено в самостійний тип службових слів-морфем, що виражає таксичні зв'язки й семантико-синтаксичні відношення між предикативними частинами складного речення та однорідними членами простого речення [52, с. 347]. На відміну від прийменників та часток, вони обслуговують одиницю вищого рангу – переважно складне речення. Сполучники виражають два типи синтаксичного зв'язку між предикативними частинами складного речення: сурядний (між граматично рівноправними частинами) та підрядний (між граматично нерівноправними частинами) [52, с. 346; 185, с. 419; 190, с. 210].

Функціонально неоднорідні сурядні та підрядні сполучники мають спільну сферу вживання, яка об'єднує їх у єдиний клас слів-морфем, – складне речення, у межах якого вони реалізують свою семантику – семантику відношень, або релятивну. К. Г. Городенська зауважує, що у формально-граматичній структурі сполучники виражають синтаксичні зв'язки між предикативними частинами; у семантико-синтаксичній – семантико-синтаксичні відношення між предикативними частинами в межах складного речення; у власне-семантичній – опосередковано виражають власне-семантичні відношення між елементарними реченнями семантично складної конструкції [52, с. 348].

Дослідниця зазначає, що «у традиційній граматиці поняттям семантико-синтаксичної функції сполучників та сполучних слів не оперували, зважали тільки на їхню синтаксичну функцію, визначали засоби

оформлення синтаксичного (підрядного та сурядного) зв'язку між частинами складнопідрядного або частинами складносурядного речення чи однорідними членами в простому реченні, подавали групи підрядних сполучників, сполучних слів, інших засобів, уживаних для приєднання підрядного речення (підрядної частини) до головного чи певного слова в ньому, або групи сурядних сполучників, що поєднують між собою різнопланові за формальною та значеннєвою взаємозалежністю сурядні частини чи однорідні члени речення. Нові класифікації складнопідрядних і складносурядних речень української мови спираються на обидві граматичні функції відповідно підрядних сполучників і сполучних слів та сурядних сполучників» [66, с. 14–15].

Сурядний зв'язок полягає в поєднанні в межах синтаксичної конструкції граматично рівноправних, рівноцінних одиниць, жодна з яких не є залежним компонентом іншої конструкції. Природа підрядного зв'язку виявляється у поєднанні у складі відповідних синтаксичних конструкцій граматично нерівноправних одиниць, одна з яких є залежним компонентом іншої [52, с. 347; 185, с. 419]. Окрім того, підрядні сполучники можуть виконувати важливу додаткову функцію, що пов'язана з вираженням різних модальних значень повідомлень: вірогідності – невірогідності, реальності – нереальності, припущення тощо [185, с. 424].

У сучасних мовознавчих працях поділ сурядних і підрядних сполучників на різновиди за характером відношень між членами речень і предикативними частинами складних речень витлумачено неоднозначно. Частина дослідників виокремлює лише 3 групи сурядних сполучників: єднальні (*і (ї), та (і), також, теж* [190, с. 210], *і ... і, ні ... ні, як ... так і, не тільки ... а й, не тільки ... але й, не стільки ... скільки* [42, с. 126]), протиставні (*а, але, проте, зате, однак* [190, с. 210], *та* [42, с. 127]) і розділові (*або, то ... то, чи ... чи, хоч ... хоч* [190, с. 210], *чи, або ... або, не то ... не то, чи то ... чи то* [42, с. 127]).

І. Р. Вихованець додав до них ще 2 групи сурядних сполучників – зіставні (*а, і* у зіставно-єднальному значенні) та градаційні (*не тільки ... а й, не тільки ... але й, не лише ... а й, не лише ... але й*) [43, с. 301–304]. У «Теоретичній морфології української мови» сурядні сполучники поділено на 6 груп: єднальні (*і (ї), та* (у значенні *і*), *і ... і, ні ... ні, та ні ... та ні, ані ... ані, ні ... ані*), зіставні (*а*), протиставні (*а, але, та* (у значенні *але*), *зате, проте, однак, тільки*), розділові (*або, чи, хоч, або ... або, чи ... чи, хоч ... хоч, то ... то, не то ... не то, чи то ... чи то*), градаційні (*а й, а ще й, а навіть, а до того ж, та навіть, та ще й, не тільки ... а (але) й, не лише ... а (але) й, не так ... як, якщо не ... то*) та приєднувальні (*і (ї), та, та й, а також, і навіть, а й, ще й, та ще, та ще й*) [52, с. 348–349].

Дехто з дослідників об'єднував зіставні та протиставні сполучники в одну групу – зіставно-протиставні сполучники [185, с. 421; 187, с. 303–304] та виділяв ще одну групу сурядних сполучників – пояснювально-уточнюючі сполучники, до яких зараховували *або, тобто, а саме, як-от* [185, с. 422].

Підрядні сполучники традиційно поділяють на умовні (*якщо, коли, якби, аби*), часові (*коли, як, після того як, тільки, як тільки, щойно, ледве, поки, доки, відколи*), причинові (*бо, тому що, через те що, за тим що*), мети (*щоб, для того щоб, аби*), допустові (*хоч, хай, нехай, дарма що, незважаючи на те що, як, на що, чи*), порівняльні (*як, що, мов, мовби, наче, неначе, нібито*) [42, с. 127–128; 43, с. 320, 324–329; 52, с. 350–352; 96, с. 447–454; 120, с. 213–240; 185, с. 423–424; 189, с. 276–294; 190, с. 211–212; 214, с. 277–301].

Окрім цих традиційних груп виокремлюють підрядні сполучники повної (чистої) відносності (*що, який, котрий, що його, чий, коли, де, куди, звідки*) [190, с. 212], з'ясувальні (*що, щоб, як, чи, ніби, немовби*) [190, с. 211–212], наслідкові (*так що*) [43, с. 327; 189, с. 294–295; 190, с. 211–212], місця, або просторово-локативні (*де, куди, звідки, звідкіля, звідкіль*) [43, с. 328; 96, с. 448; 185, с. 423; 189, с. 284–285; 214, с. 278–279], відповідності (*що ... то*) [43, с. 329], пояснювальні (*тобто, а саме, як-от, або, зокрема, цебто*) [42, с. 128; 214, с. 300–301], способу дії (*як, щоб, що, наче, мов, немов, ніби*) [96, с. 453; 189, с. 286–288; 214, с. 282–287], міри та ступеня (*що, як, наче, так ... що, так ... що аж, настільки (стільки) ... що (щоб), чим ... тим, що ... то, такий ... що*) [189, с. 288–289; 214, с. 282–287], з'ясувально-об'єктні (*що, щоб, чи, як, немов (немовби), ніби (нібито), наче (начебто, неначе, неначебто), буцім (буцімто), хто, що, який, чий, котрий, де, куди, звідки, коли, доки, скільки, наскільки*) [185, с. 423], означальні, або атрибутивні (*що, який, чий, котрий, хто, де, куди, звідки, коли, ніби (нібито), мов (немов, немовби), наче (неначе, неначеб, неначебто)*) [52, с. 351–352; 185, с. 423].

І. Р. Вихованець поділяв сполучники на асемантичні та семантичні. До асемантичних сурядних сполучників він зараховував єднальні сполучники, а до семантичних сурядних – зіставні, протиставні, розділові, приєднувальні та градаційні. Дослідник зауважує, що складносурядні речення з асемантичними сполучниками мають відмінну від складносурядних речень із семантичними сполучниками синтаксичну організацію. Асемантичні сполучники лише поєднують сурядні частини, при цьому вираження семантико-синтаксичних відношень припадає на інші елементи складносурядного речення. Складносурядні речення з семантичними сполучниками – це конструкції, у яких сполучники виконують як формально-синтаксичну (вираження сурядного

зв'язку), так і семантико-синтаксичну функцію (вираження семантико-синтаксичних відношень між сурядними частинами). Ці сполучники окреслюють семантико-синтаксичну структуру складносурядних речень [43, с. 301–302].

Серед підрядних сполучників переважають семантичні, що виражають певний тип семантико-синтаксичного відношення між підрядною та головною частинами. Їх уживають у складнопідрядних реченнях із підрядними детермінантними частинами, де вони вказують на синтаксичну залежність підрядної детермінантної частини від головної загалом і виражають детермінантні (обставинні) семантико-синтаксичні відношення [43, с. 301–302]. Асемантичні підрядні сполучники безпосередньо не виражають семантико-синтаксичного відношення між підрядною та головною частинами в складнопідрядному реченні, оскільки цю функцію значною мірою перебирають на себе інші його елементи, насамперед опорне предикатне слово в головній частині, що своєю семантикою відкриває об'єктну валентність, яку заповнює підрядна частина, набуваючи відповідного семантико-синтаксичного відношення [66, с. 15].

Сполучники поділяють на прості (непохідні й похідні) та складені. До первинних (непохідних) сполучників належать ті, які не мають співвідносних слів у сучасній українській мові, не членуються на морфеми, а деякі навіть і на склади. Це сполучники *і (й), та, а, але, чи, бо*. Вторинні (похідні) сполучники утворені різними способами з інших частин мови:

а) злиттям двох повнозначних слів або повнозначного та службового (здебільшого це поєднання займенників і прислівників з прийменниками та частками). Так утворені складні сполучники *зате, щоб, якби, якщо, якби, ніби, нібито*;

б) поєднанням повнозначних слів з прийменниками, сполучниками та частками (найчастіше це поєднання відмінкових форм займенника *той* або слів інших частин мови зі сполучниками *що, щоб* та прислівником *як*). Такі вторинні сполучники називають складеними: *тому що, через те що, для того щоб, тоді як, подібно до того як, незважаючи на те що* та ін.;

в) транспозицією іменників, прислівників, займенникових прислівників, дієслів, часток. Так утворено невелику кількість вторинних сполучників, наприклад: *раз, тільки, поки, нехай, бо* та ін. [52, с. 347–348; 122, с. 253–254; 190, с. 209].

За способом уживання сполучники поділяють на одиничні (одномісні), повторювані (багатомісні) та парні (двомісні). Одиничні сполучники розташовуються між поєднуваними компонентами структур, позиційно тяжіють до одного з них, але не повторюються при цьому.

Це сполучники *і, а, та, зате, проте, щоб, якби, тому що* та ін. Повторювані сполучники вводять послідовність тих самих одиниць, уживаючись перед кожним компонентом у складі синтаксичної структури. До них належать сполучники *і ... і, ні ... ні, або ... або, чи ... чи, то ... то* та ін. Парні сполучники являють собою поєднання двох позиційно віддалених і формально відмінних елементів, що функціонують у так званих закритих синтаксичних конструкціях, утворених поєднанням двох граматично рівнозначних, але спеціалізованих у плані семантико-синтаксичних відношень компонентів, напр.: *не тільки ... але і (й), як ... так і, хоч ... але, якщо ... то* та ін.. [52, с. 353–354; 185, с. 420].

І. Р. Вихованець, досліджуючи прийменникову систему української мови, зазначає, що прийменники і сполучники зближуються в семантичному плані, передаючи тотожні або синонімічні семантико-синтаксичні відношення, і розрізняються формально-граматичними особливостями [46, с. 228]. На його думку, найпоказовішим виявом взаємодії між двома видами аналітичних синтаксичних морфем є функціонування прийменників і підрядних сполучників, які утворюють два ряди функціонально співвідносних конструкцій, що зумовлено їхньою формально-синтаксичною подібністю. Сурядні сполучники, зближуючись семантично в окремих точках з прийменниками, протистоять усій сукупності прийменників відмінним типом синтаксичного зв'язку.

Отже, підрядні та сурядні сполучники є рівновіддаленими щодо прийменників синтаксичними морфемами: підрядні сполучники відрізняються від прийменників тільки однією ознакою (сферою вживання) і об'єднуються двома іншими ознаками (семантикою і типом синтаксичного зв'язку), а відмінність прийменників і сурядних сполучників ґрунтується на двох ознаках – сфері вживання і типі синтаксичного зв'язку [46, с. 228–229].

І. Р. Вихованець зауважує, що не всі семантичні типи прийменників мають функціональні аналоги у сполучниковій системі, оскільки у граматичній системі української мови відбувся розподіл аналітичних синтаксичних морфем за ознакою домінування. Зокрема, сполучникова система не виробила просторових власне-сполучників, а тільки незначну кількість функціональних заступників сполучника (сполучних слів). На противагу просторовим відношенням зона темпоральних і логічних відношень найповніше представлена в синтаксичній структурі мови складним реченням і закріпленими за сферою складного речення підрядними і сурядними сполучниками [46, с. 229].

Досліджуючи градаційне відношення в структурі складних сполучникових конструкцій сучасної української мови, Т. М. Спільник зробила висновок, що окрім релятивної функції, градаційні сполучники

виконують функцію виразника семантико-синтаксичного градаційного відношення у структурі складносурядного речення, тобто є характерною формально-семантичною ознакою складних конструкцій. Це пов'язано з тим, що вони не лише виражають сурядний зв'язок між предикативними частинами, а й семантично інтерпретують його [179, с. 164–165].

У «Граматичному словнику української мови: Сполучники» К. Г. Городенської зреалізовано нову концепцію сполучних засобів української мови, запропоновано відмінну багато в чому їх класифікацію. Авторка зазначає, що «це лексикографічна праця, у якій уперше на теоретичних засадах сполучника як окремого типу службових слів-морфем, що виражають семантику відношень, систематизовано граматичні функції сполучників, встановлено та ієрархізовано їхні позиції в структурі складного та простого ускладненого речення» [68, с. 3].

Окрім сурядних та підрядних сполучників, що їх виділяли в традиційній граматиці, К. Г. Городенська виокремила ще сполучники сурядності-підрядності (поєднують предикативні частини або інші синтаксичні одиниці, яким властиві водночас ознаки граматичної рівноправності/нерівноправності), сполучники підрядності-сурядності (поєднують предикативні частини або інші синтаксичні одиниці, яким властиві водночас ознаки граматичної нерівноправності/рівноправності) [68, с. 3] та «гібридний тип сполучних засобів, який названо сполучнослівно-сполучниковою парою, до складу якої входить сполучнослівна єдність займенникового іменника (*що, хто*) або займенникового прислівника (*як, де, куди, звідки, скільки, коли*) з часткою *не* і один з протиставних сполучників» [68, с. 5]. Дослідниця зазначає, що сполучнослівно-сполучникові пари вживаються в українській мові як виразники кількісно-допустового значення [68, с. 5]. До сполучників К. Г. Городенська відносить також аналітичні одиниці, утворені з відомого, узвичаєного сполучника та частки на зразок *аби тільки, якби тільки, якби лише, як тільки* і под., оскільки вони становлять функціонально цілісні релятивні одиниці [68, с. 6].

На думку Л. В. Шитик, виокремлення синкретичних сурядно-підрядних і підрядно-сурядних сполучників К. Г. Городенською – «це спроба не лише розв'язати проблему класифікації сполучних засобів за одним із критеріїв (за способом синтаксичного зв'язку), а й підказати шляхи розв'язання проблеми типології складних речень, адже традиційний поділ складних сполучникових речень на складносурядні й складнопідрядні не досконалий, оскільки диференційні ознаки сурядності й підрядності є досить умовними» [211, с. 228].

Спостереження за функціонуванням сполучників у різних функціональних стилях української літературної мови дають підстави дослі-

дникам констатувати, що останнім часом у сполучниковій системі відбуваються зміни, а саме повернення з пасивного словника сполучників, що опинилися там із різних причин, перехід до наукового стилю сполучників з розмовного та художнього стилів, розширення функціонального діапазону єднальних сполучників, а також утворення нових складених сполучників унаслідок об'єднання двох і більше компонентів [70, с. 6–10]. Саме складені сполучники є найменш вивченими в україністиці. Л. В. Бутко зазначає, що «у класичних граматичних студіях лише виокремлюються складені сполучники, що є похідними або вторинними, і констатуються найпоширеніші утворення» [29, с. 120]. Проблема утворення таких аналітичних конструкцій (у автора – неповнозначні лексичні комплекси), що виконують функцію сполучників, закономірності їх формування, аналіз властивостей форми вираження і внутрішньої організації зазначених елементів досі залишаються не розв'язаними [29, с. 120].

Л. В. Шитик зазначає, що система власне сполучників також потребує перегляду в аспекті вивчення й опису, оскільки містить певні суперечності, а саме: у «Теоретичній морфології української мови» І. Р. Вихованця та К. Г. Городенської сполучник репрезентований як окремий тип одиниць релятивної семантики – службове слово-морфема (на противагу традиційному його тлумаченню як службової частини мови). У працях із синтаксису сполучник потрактовано як засіб вираження синтаксичного зв'язку й семантико-синтаксичних відношень (натомість у традиційній граматиці визначено лише синтаксичну функцію сполучних засобів), а тому функціональні, структурні та семантичні особливості сполучних засобів подано в контексті з'ясування типологічних характеристик складних речень, система класифікації яких також потребує перегляду [211, с. 227]. Дослідниця додає, що «виявлення всіх сполучних засобів, дослідження їхніх властивостей і побудова типології – актуальне завдання граматики з метою інвентаризації будівельних елементів мови» [211, с. 227].

1.3 Сполучні комплекси як функціональні аналоги сполучників

1.3.1 Аналітичні сполучні засоби: спроби визначення статусу та складу в сучасному мовознавстві

Традиційна система сполучників сучасної української мови, з одного боку, почала розширювати свої межі за рахунок нових сполучників [70, с. 6–7], а з іншого – роль засобів поєднання підрядної та головної частини дедалі ширше виконують своєрідні сполучні комплекси – синкретичні утворення, що поєднують ознаки тієї частини мови, до якої вони належать, та сполучника. У функціональному плані ці утво-

рення є поліфункціональними, бо виконують формально-синтаксичну роль (оформляють синтаксичний зв'язок, поєднуючи предикативні частини) і семантико-синтаксичну (виражають семантико-синтаксичні відношення) [52, с. 346; 211, с. 232].

У науковій літературі статус таких аналітичних утворень досі однозначно не витлумачено. Їх кваліфікують як аналітичні сполучники [120, с. 214–218; 122, с. 252–255; 185, с. 420; 214, с. 280–281], сполучні вирази [91, с. 98–99; 190, с. 209; 217, с. 94–95], граматикалізовані вирази [91, с. 97], сполучникові комплекси [217, с. 21–22], неповнозначні лексичні комплекси [29, с. 120], функтиви, скрепи [109, с. 12, 16, 19], що вказує на нагальну потребу їх лінгвістичного осмислення, глибокого дослідження семантики та функціонування аналітичних засобів зв'язку. Н. В. Гуйванюк, зокрема, зазначає, що досі «не описані функції співвідносних сполучникових засобів, які виражають однотипні відношення між двома (чи більше) ситуаціями дійсності» [77, с. 44].

Ще В. В. Виноградов зауважував, що дедалі розширюються й поповнюються розряди гібридних або перехідних слів і сполучень, які поєднують значення сполучників зі значенням інших граматичних категорій [40, с. 706]. Сьогодні дослідники констатують, що залучення до сфери сполучних засобів інших частин мови, зокрема займенників, модальних слів, часток, спричинює розмивання чітких меж корпусу сполучників, а тому закономірним є вживання перехідних одиниць, більшою чи меншою мірою віддалених від сполучника [211, с. 227].

На думку О. С. Мельничука, «формування складених сполучних виразів стало в слов'янських літературних мовах основним засобом поповнення загальної категорії підрядних сполучників, яке триває й зараз» [144, с. 223]. К. Г. Городенська відзначає, що «структурне ускладнення зумовлено потребою мати такі сполучникові засоби, які б, виражаючи ті самі семантико-синтаксичні відношення між підрядною і головною частиною складнопідрядного речення, що й базові сполучники, давали б змогу протиставляти одну думку іншій, підсилювати наступну ідею на тлі попередньої тощо» [70, с. 13].

У монографіях та підручниках з української мови 40–60-их років ХХ ст. автори подавали усталений набір сполучників і лише в деяких працях указували на наявність у мові певних сполучень слів, що вживаються в сполучній функції. Так, Л. А. Булаховський у лекції «Союзы и союзные слова» зазначав, що в мові функціонують «складні прислівники-сполучники» на зразок: *потому что, благодаря тому что, оттого что, с тех пор как, несмотря на то что*, «що є результатом злиття вказівної та відносної частин речення» [26, с. 5]. Згодом у «Курсі сучасної української мови» він констатував, що паралельно зі складними сполучниками вживаються групи слів у функції сполучни-

ЛІТЕРАТУРА

1. Адмони В. Г. Основы теории грамматики / В. Г. Адмони. – М.; Л. : Наука, 1964. – 105 с.
2. Адмони В. Г. Система форм речевого высказывания / В. Г. Адмони. – СПб. : Наука, 1994. – 152 с.
3. Алієва В. М. Семантика та особливості функціонування відіменних прийменників у російській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Російська мова» / В. М. Алієва. – Дніпропетровськ, 1998. – 15 с.
4. Андрамонова Н. А. Сложные предложения, выражающие обстоятельственные отношения в современном русском языке / Н. А. Андрамонова. – Казань : изд-во Казанского ун-та, 1977. – 176 с.
5. Аникин А. И. Вставные конструкции с присоединительным значением в современном русском языке / А. И. Аникин // Современный русский язык : уч. зап. МГПИ. – М., 1968. – № 296. – С. 31–55.
6. Арутюнова Н. Д. Сокровенная связка (К проблеме предикативного отношения) / Н. Д. Арутюнова. // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – М., 1980. – Т. 39, № 4. – С. 347–358.
7. Бабайцева В. В. Синкретизм парцелированных и присоединенных субстантивных фрагментов текста / В. В. Бабайцева // Филологические науки. – 1997. – № 4. – С. 56–65.
8. Бабалова Л. Л. Условные отношения и условные союзы / Л. Л. Бабалова. // Спорные вопросы синтаксиса. – М. : Изд-во Москов. ун-та, 1974. – С. 166–183.
9. Барабаш Ю. Г. Стильова диференціація складних речень із часовими відношеннями : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ю. Г. Барабаш. – Х., 2010. – 19 с.
10. Барабаш Ю. Г. Функціонування складнопідрядних речень часу в науковому стилі / Ю. Г. Барабаш. // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. пр. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2007. – С. 105–110.
11. Баталова И. К. К вопросу об актуальном членении высказываний с присоединением / И. К. Баталова. // Исследования синтаксических проблем английского языка. – Свердловск, 1973. – С. 37–43.
12. Баталова И. К. Квалификация высказываний с присоединением в аспекте актуального членения в английском языке : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / И. К. Баталова. – Л., 1974. – 28 с.
13. Бевзенко С. П. Структура складного речення в українській мові / С. П. Бевзенко. – К. : КДПІ, 1987. – 80 с.

14. Безпояско О. К. Граматика української мови. Морфологія : підручник / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К. : Либідь, 1993. – 336 с.
15. Белошапкова В. А. Сложное предложение в современном русском языке. Некоторые вопросы теории / В. А. Белошапкова. – М., 1967. – 448 с.
16. Белошапкова В. А. Современный русский язык. Синтаксис / В. А. Белошапкова. – М. : Высшая шк., 1977. – 248 с.
17. Бертагаев Т. А. Сочетание слов и аналитическая конструкция / Т. А. Бертагаев. // Аналитические конструкции в языках различных типов. – М.; Л. : Наука, 1965. – С. 121–128.
18. Беляєва Т. В. Варіантність і синонімія в умовно-наслідкових реченнях : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. В. Беляєва. – Х., 2004. – 20 с.
19. Блох М. Я. К проблеме присоединительных связей предложений / М. Я. Блох. // Вопросы грамматики английского языка : уч. зап. МГПИ. – М., 1969. – № 367. – С. 38–55.
20. Богданов С. И. Русская служебная лексика : сводные таблицы / С. И. Богданов, Ю. В. Рыжова. – СПб. : Изд-во Санкт-Петербургского университета, 1997. – 168 с.
21. Богомолова А. В. Уступительные конструкции с союзом *хотя* (*хоть*) в современном русском литературном языке : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / А. В. Богомолова. – Л., 1955. – 20 с.
22. Богородицкий В. А. Общий курс русской грамматики / В. А. Богородицкий. – М. : Соцэкгиз. – 1935. – 354 с.
23. Бокатенко І. До проблеми дослідження складних речень із підрядною предикативною частиною умови / Ірина Бокатенко // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – Вип. 17. – С. 86–90.
24. Булатникова А. Е. О союзной функции частиц в современном русском языке / А. Е. Булатникова. // Синтаксис сложного предложения. – Воронеж : ВГПИ, 1982. – С. 45–50.
25. Булаховский Л. А. Курс русского литературного языка / Л. А. Булаховский. – К. : Рад. школа, 1949. – 436 с.
26. Булаховский Л. А. Союзы и союзные слова : лекция для учителей-заочников факультета языка и литературы педагогических и учительских институтов / Л. А. Булаховский. – К. : Рад. школа, 1947. – 44 с.
27. Булаховський Л. А. Вибрані праці : в 5 т. / Л. А. Булаховський. – К. : Наук. думка, 1977. – Т. II. : Українська мова. – 631 с.

28. Бурак Л. И. Присоединение и его дифференциальные признаки / Л. И. Бурак. // Русский язык : межведомственный сборник. – Минск, 1988. – Вып. 8. – С. 60–70.

29. Бутко Л. В. Неповнозначні лексичні комплекси (НЛК), співвідносні з єднальними сполучниками, в аспекті структурно-семантичних властивостей / Л. В. Бутко. // Учёные записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Филология. – Симферополь, 2007. – Т. 20 (59), № 1. – С. 119–125.

30. Валгина Н. С. Бессоюзные присоединительные конструкции в современном русском языке / Н. С. Валгина. // Русский язык в школе. – 1958. – № 5. – С. 40–46.

31. Валгина Н. С. Присоединительные конструкции в современном русском литературном языке / Н. В. Валгина. – М., 1964. – 32 с.

32. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка / Н. С. Валгина. – М. : Высш. шк., 1991. – 432 с.

33. Ванников Ю. В. Явление парцелляции в современном русском языке : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Ю. В. Ванников. – М., 1965. – 39 с.

34. Ванхала-Анишевски (Йоэнсуу) М. Функционирование текстовых скреп в русской и финской научной речи / М. Ванхала-Анишевски (Йоэнсуу) // Русский язык в научном освещении. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – № 2 (8). – С. 124–135.

35. Васильева А. А. Синтаксические способы выражения уступительности в немецком языке : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : [без спец.] / А. А. Васильева. – Л., 1965. – 27 с.

36. Величук А. П. О специфике присоединительной связи в современном русском языке : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / А. П. Величук. – Тбилиси, 1961. – 16 с.

37. Весельська Г. С. Нові явища у функціонуванні сурядних сполучників в українській літературній мові кінця ХХ – початку ХХІ століть / Г. С. Весельська // Вісник Житомирського державного університету. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – Вип. 47 : Філологічні науки. – С. 224–227.

38. Виноградов А. А. К вопросу о дифференциации явлений парцелляции и динамического присоединения / А. А. Виноградов. // Вопросы языкознания. – 1981. – № 3. – С. 98–110.

39. Виноградов А. А. Структура и функции присоединительных конструкций в современном русском литературном языке : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / А. А. Виноградов. – М., 1984. – 16 с.

40. Виноградов В. В. Русский язык. Грамматическое учение о слове / В. В. Виноградов. – М. : Высшая шк., 1986. – 639 с.
41. Вихованець І. Лексикографічно-граматичне опрацювання прийменників української мови / І. Р. Вихованець // Українська мова. – 2002. – № 4. – С. 90–96.
42. Вихованець І. Р. Граматика української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Грищенко. – К. : Рад. школа, 1982. – 208 с.
43. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
44. Вихованець І. Р. Морфологічні категорії? Словотвірні? Чи граматичні міжрівневі? / І. Р. Вихованець. // Актуальні проблеми українського словотвору. – Івано-Франківськ, 2002. – С. 13–18.
45. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992. – 224 с.
46. Вихованець І. Р. Прийменникова система української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1980. – 286 с.
47. Вихованець І. Р. Принципи категорійної граматики української мови / І. Р. Вихованець. // Мовознавство : матеріали III Міжнародного конгресу українців : (26–29 серпня 1996 р.). – Х. , 1996. – С. 177–181.
48. Вихованець І. Р. Семантико-синтаксична структура речення / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1993. – 220 с.
49. Вихованець І. Р. Синтаксична варіантність прийменниково-відмінкових конструкцій місцевого відмінка / І. Р. Вихованець. // Синтаксис словосполучення і простого речення (синтаксичні категорії і зв'язки). – К. : Наук. думка, 1975. – С. 34–39.
50. Вихованець І. Р. Теорія функціональної морфології та синтаксису / І. Р. Вихованець. // Функціональна граматика : тези доповідей міжнар. наук. конф. – Донецьк, 1994. – С. 15–18.
51. Вихованець І. Р. Частина мови в семантико-граматичному аспекті / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1988. – 256 с.
52. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови / Іван Вихованець, Катерина Городенська. – К. : Пульсари, 2004. – 398 с.
53. Волох О. Т. Сучасна українська літературна мова / О. Т. Волох, М. Т. Чемерисов, Є. І. Чернов. – К. : Вища шк., 1976. – 376 с.
54. Габка К. Еще раз о сущности присоединительности / К. Габка // Памяти академика В. В. Виноградова : сб. статей. – М. : МГУ, 1971. – С. 64–66.

55. Гаврилюк О. Р. Складнопідрядні речення інтенсивної допустово-протиставної семантики зі сполучним компонентом *як(би)не, хоч(би)як* / О. Р. Гаврилюк. // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : зб. наук праць. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 4. – С. 126–132.

56. Гаибова М. Т. Некоторые наблюдения над лингвистической природой присоединения / М. Т. Гаибова. // Учёные записки Азербайджанского университета. Серия язык и литература. – 1976. – № 6. – С. 87–92.

57. Гаибова М. Т. Присоединительные конструкции и их стилистические функции в художественной прозе : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / М. Т. Гаибова. – М., 1973. – 21 с.

58. Гаибова М. Т. Структурные типы присоединительных конструкций / М. Т. Гаибова // Науч. труды Азербайджанского ун-та. Серия : Язык и литература. – 1973. – Вып. 2. – С. 49–54.

59. Герман К. Ф. Структурно-семантичний аналіз складносурядного речення сучасної української літературної мови / К. Ф. Герман. – Чернівці, 1973. – 54 с.

60. Глотова О. В. Функціонально-синтаксичний аналіз категорії причиновості в сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. В. Глотова. – Х., 1994. – 16 с.

61. Глушкова Г. М. Структурно-семантичні типи сурядності : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Г. М. Глушкова. – Дніпропетровськ, 1998. – 16 с.

62. Голикова Н. Н. Лингвистический статус и коммуникативная сущность присоединительных конструкций / Н. Н. Голикова. // Исследование по лексике и грамматике германских языков : уч. записки Тартуского гос. ун-та. – Тарту, 1985. – Вып. 713. – С. 8–15.

63. Голоюх В. И. Семантико-грамматическая структура сложноподчинённых условных предложений в современном украинском литературном языке : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.02 / В. И. Голоюх. – К., 1977. – 27 с.

64. Голубева А. И. Скрепты как особый вид связочных средств и их функции в научном тексте / А. И. Голубева. // Научная литература : Язык, стиль, жанры. – М., 1985. – С. 272–280.

65. Горбунова Л. Г. Типология и средства выражения присоединительных отношений в бессоюзных сложных предложениях : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Л. Г. Горбунова. – М., 1990. – 19 с.

66. Городенська К. Асемантичні підрядні сполучники у сфері об'єктних семантико-синтаксичних відношень / Катерина Городенська // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць на пошану професора Катерини Городенської з нагоди її 60-річчя. – Черкаси, 2009. – Вип. 8. – С. 15–26.

67. Городенська К. Граматична неоднорідність сполучників в українській літературній мові / Катерина Городенська // Українська мова. – 2008. – № 4. – С. 3–14.

68. Городенська К. Граматичний словник української мови : Сполучники / Катерина Городенська. – К.; Херсон : Видавництво ХДУ, 2007. – 340 с.

69. Городенська К. Сполучникова спеціалізована й транспозиційна реалізація семантико-синтаксичних відношень у складнопідрядних реченнях / Катерина Городенська // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія : зб. наук. праць. – Чернівці : Рута, 2007. – Вип. 321–322. – С. 73–77.

70. Городенська К. Г. Функціональні зони сполучників в українській науковій мові / К. Г. Городенська // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. праць. – К. : КНЕУ, 2005. – Вип. 6. – С. 6–13.

71. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови / К. Г. Городенська. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 208 с.

72. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. О. Горпинич. – К. : Академія, 2004. – 336 с.

73. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія: навч. посіб. / В. О. Горпинич. – К. : Вища шк., 1999. – 207 с.

74. Греб М. М. Семантико-граматичні чинники формування зіставного відношення в складних конструкціях сучасної української мови : дис. ... канд. філол. наук :10.02.01 / М. М. Греб. – Х., 2005. – 188 с.

75. Грищенко А. П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові / А. П. Грищенко. – К. : Наук. думка, 1969. – 156 с.

76. Гуйванюк Н. Модифікаційні співвідношення у сфері предикатних синтаксем / Ніна Гуйванюк // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – Випуск 17. – С. 91–96.

77. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць / Н. В. Гуйванюк. – Чернівці : Рута, 1999. – 336 с.

78. Дорошенко С. Розширення ряду сполучних виразів у складнопідрядних реченнях в сучасній українській мові / Сергій Дорошенко

// Функціонально-комунікативні аспекти граматики і тексту : зб. наук. праць, присвячений ювілею докт. філол. наук, проф., академіка АН ВШ, завідувача каф. укр. мови Загнітка Анатолія Панасовича. – Донецьк : ДонНУ, 2004. – С. 36–38.

79. Дубова О. А. Типологічна еволюція морфологічних систем української та російської мов / О. А. Дубова. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2002. – 302 с.

80. Дубовик Л. І. Логіко-граматичні аспекти категорії причини : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. І. Дубовик. – Донецьк, 2005. – 21 с.

81. Дулалаев Ю. С. К вопросу о присоединительных и парцелированных конструкциях / Ю. С. Дулалаев // Вопросы синтаксиса и стилистики русского языка. – Ульяновск, 1976. – Вып. 2. – С. 84–93.

82. Жайворонок В. В. Граматична природа складноприєднувальних конструкцій усного літературного мовлення / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 1970. – № 4. – С. 33–38.

83. Жайворонок В. В. Складноприєднувальна конструкція в усному мовленні / В. В. Жайворонок. // Українська мова і література в школі. – 1969. – № 2. – С. 13–17.

84. Жайворонок В. В. Складноприєднувальні конструкції в українському усному і писемному літературному мовленні : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / В. В. Жайворонок. – К., 1969. – 234 с.

85. Жайворонок В. В. Стилiстична характеристика складноприєднувальних конструкцій літературного мовлення / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 1971. – № 6. – С. 73–81.

86. Жовтобрюх М. А. Курс сучасної української літературної мови / М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. – К. : Рад. школа, 1965. – Ч. 1. – 422 с.

87. Завальнюк І. Структура та стилістичні параметри вживання складноприєднувальних конструкцій у сучасному українському газетному мовленні / Інна Завальнюк // Лінгвістичні студії: зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – Випуск 17. – С. 198–206.

88. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття : функціональний і прагмалінгвістичний аспекти / І. Я. Завальнюк. – Вінниця : Нова Книга, 2009. – 400 с.

89. Завьялов В. Н. Морфологические и синтаксические аспекты описания структуры союзов в современном русском языке : автореф. дисс. ... докт. филол. наук : 10.02.01 / В. Н. Завьялов. – Владивосток, 2009. – 42 с.

90. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – 378 с.
91. Загнітко А. П. Український синтаксис (науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс) : навчальний посібник / А. П. Загнітко. – К.: ІЗМН, 1996. – Ч. 2. – 240 с.
92. Загнітко А. П. Функціональні особливості синтаксем допустовості в простому реченні / А. П. Загнітко, К. В. Розова. // Функціонально-комунікативні вияви граматичних одиниць : зб. наук. праць. – К.: ІЗМН., 1997. – С. 92–102.
93. Заборна М. С. Складнопідрядні порівняльні речення в сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / М. С. Заборна. – Х., 1997. – 18 с.
94. Иванова Т. К. Частица «только» в роли присоедительного союза / Т. К. Иванова. // Современный русский язык. : уч. зап. МГПИ. – М., 1971. – № 423(2). – С. 275–284.
95. Іваненко З. І. Прийменникові конструкції з допустовим значенням / З. І. Іваненко. // Українська мова і література в школі. – 1979. – № 4. – С. 24–28.
96. Івченко М. П. Сучасна українська літературна мова / М. П. Івченко. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1965. – 504 с.
97. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : навч. посібник / М. У. Каранська. – К. : НМК ВО, 1992. – 400 с.
98. Каранська М. У. Сполучники *що, щоб* і граматичні конструкції з ними в сучасній українській літературній мові / М. У. Каранська. – К. : Вид-во АН УРСР, 1962. – 136 с.
99. Карпенко Ю. О. Ще раз про критерії виділення частин мови / Ю. О. Карпенко. // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 76–80.
100. Квашук А. Г. Складні речення приєднувально-допустового значення / А. Г. Квашук. // Наукові записки Станіславського держ. пед. ін-ту. Філологічна серія. – К., 1959. – Т. 3. – С. 23–29.
101. Квашук А. Г. Структурно-семантичні типи складних речень допустового співвідношення в сучасній українській літературній мові: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Квашук Анатолій Гурійович. – Станіслав, 1959. – 266 с.
102. Ковальова Н. О. Структурні, логіко-семантичні і функціональні типи допустових речень у сучасній українській науковій мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ковальова Наталя Олександрівна. – Макіївка, 2005. – 196 с.
103. Ковтун О. Реалізація семантико-синтаксичних відношень аналітичними сполучними комплексами сурядності в українській мові /

Оксана Ковтун // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Філологія : зб. наук. праць. – Вінниця : Планер, 2010. – Вип. 12. – С. 56–60.

104. Ковтун О. В. Сполучні комплекси у сфері темпоральних семантико-синтаксичних відношень / О. В. Ковтун. // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 8. – С. 37–42.

105. Ковтун О. Сполучні комплекси як засоби вираження приєднувальних семантико-синтаксичних відношень / Оксана Ковтун // Філологічний вісник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини : зб. наук. праць. – Умань : Візаві, 2011. – Вип. 1. – С. 92–98.

106. Ковтун О. В. Аналітичні сполучні комплекси як засоби вираження семантико-синтаксичних відношень сурядності / О. В. Ковтун. // Українська мова у ХХІ столітті: традиції і новаторство : тези доповідей Всеукраїнського лінгвістичного форуму молодих учених (Київ, 21–23 квітня 2010 р.). – К. : ІАЦ «Спейс-Інформ»; ФОП Гудименко, 2010. – С. 88–89.

107. Ковтун О. В. Экспликация сравнительных семантико-синтаксических отношений аналитическими союзными комплексами в украинском языке / О. В. Ковтун. // Интеллектуальный потенциал молодых ученых России и зарубежья : материалы III Междунар. научно-практической конференции (0510.2011). – М. : Спутник+, 2011. – С. 24–27.

108. Колісник О. Особливості синтаксичного зв'язку в складних сполучникових реченнях із пояснювальними відношеннями / Олена Колісник // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – Випуск 17. – С. 107–110.

109. Колосова Т. А. Некоторые закономерности пополнения фонда скреп / Т. А. Колосова, М. И. Черемисина // Служебные слова. – Новосибирск : Изд-во Новосибирск. ун-та. – 1987. – С. 11–25.

110. Колосова Т. А. Очерки по теории сложного предложения / Т. А. Колосова, М. И. Черемисина. – Новосибирск, 1987. – 226 с.

111. Конюхова Л. І. Явище парцеляції в мові сучасних засобів масової інформації : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 / Л. І. Конюхова. – Львів, 1999. – 18с.

112. Коцюбовська Г. А. До проблеми розмежування приєднування і схожих синтаксичних явищ / Г. А. Коцюбовська. // Дослідження з

лексикології і граматики української мови : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ, 2000. – Т. 2. – С. 72–78.

113. Коцюбовська Г. А. Приєднувальні конструкції : функціонально-текстовий аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Г. А. Коцюбовська. – Дніпропетровськ, 2002. – 16 с.

114. Коцюбовська Г. А. Приєднувальні конструкції : функціонально-текстовий аспект: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Коцюбовська Галина Анатоліївна. – Дніпропетровськ, 2002. – 165 с.

115. Коцюбовська Г. А. Про деякі особливості приєднувальних конструкцій / Г. А. Коцюбовська. // Дослідження з лексикології і граматики української мови : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ, 1999. – Т. 1. – С. 66–72.

116. Коцюбовська Г. А. Синтаксична характеристика приєднувальних конструкцій з матеріально вираженими показниками зв'язку / Г. А. Коцюбовська. // Вісник Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка : Серія : Філологічні науки : зб. наук. пр. – Полтава, 2001. – Вип. 5 (19). – С. 83–89.

117. Крашениця В. Ф. Історія складнопідрядних речень з підрядними умовами і причини в українській мові (на матеріалі пам'яток XIV–XVIII ст.) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Крашениця Вікторія Федорівна. – К., 1993. – 204 с.

118. Криńska Н. В. Семантико-синтаксична категорія наслідку в складному реченні у книжних стилях сучасної української мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. В. Криńska. – Х., 2001. – 16 с.

119. Кубик М. Условные конструкции и система сложного предложения / М. Кубик. – Praha : Universita Karlova, 1967. – 229 с.

120. Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови / Б. М. Кулик. – К. : Рад. школа, 1965. – Ч. 2. – 284 с.

121. Куныгина О. Проблема статуса фразеологических частиц в системе служебных частей речи / О. Куныгина // ROSSICA OLOMUCENSIA XLIV (ZA ROK 2005). – Olomouc, 2006. – С. 777–781.

122. Курс сучасної української літературної мови : в 2 т. / за ред. Л. А. Булаховського. – К. : Рад. школа, 1951. – Том II : Синтаксис. – 408 с.

123. Кухарчук О. Проблема сполучників і сполучних комплексів у сучасному мовознавстві / Оксана Кухарчук // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : зб. наук. праць. Серія : Філологія. – Вінниця : Ландо ЛТД, 2007. – Випуск 9. – С. 88–92.

124. Кухарчук О. Реалізація градаційних семантико-синтаксичних відношень сполучними комплексами в українській мові / Оксана Кухарчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Лінгвістика : зб. наук. праць. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2007. – Випуск V. – С. 207–211.

125. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія / І. К. Кучеренко. – Вінниця, 2003. – 464 с.

126. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія / І. К. Кучеренко. – К., 1961. – Ч. 1. – 159 с.

127. Кучеренко І. К. Порівняльні конструкції мови в світлі граматики / І. К. Кучеренко. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1959. – 106 с.

128. Кучман І. М. Функціонально-семантична категорія каузативності в сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / І. М. Кучман. – К., 2011. – 19 с.

129. Куш Н. Еволюція поглядів на еквівалентність слова (на матеріалі прийменникової еквівалентності) / Наталя Куш // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, 2005. – Випуск 13. – С. 75–78.

130. Леденёв Ю. И. Неоднозначные слова как средства оформления синтаксических конструкций, связей и отношений / Ю. И. Леденёв. // Неоднозначные слова как средства оформления в синтаксисе. – Ставрополь : Изд-во СГПИ, 1988. – С. 3–20.

131. Леденёва Л. С. Заметки о градационных союзах / Л. С. Леденёва. // Неоднозначные слова. – Ставрополь, 1974. – С. 252–258.

132. Леміш Н. Є. Ізосемні причинові сполучники у різносистемних мовах (на матеріалі української, російської, англійської та іспанської мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 / Н. Є. Леміш. – Донецьк, 2009. – 22 с.

133. Ломакович С. В. Займенниково-співвідносні речення в сучасній українській мові : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.02 / Ломакович Світлана Володимирівна. – Тернопіль, 1993. – 382 с.

134. Ломакович С. В. Займенниково-співвідносні конструкції в системі складнопідрядного речення української мови : навч. посібник / С. В. Ломакович. – К. : НМК ВО, 1993. – 80 с.

135. Лунина О. А. Синтаксис современного русского языка : учебно-методическое пособие для вузов / О. А. Лунина. – Воронеж, 2007. – 43 с.

136. Лучик А. А. Эквиваленти слова в українській і російській мовах : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.01, 10.02.02 / Лучик Алла Анатоліївна. – К., 2001. – 403 с.

137. Лядова Ю. В. К вопросу о союзах как скрепах синтаксических последовательностей / Ю. В. Лядова. // Филологические науки в МГИМО : сб. науч. тр. – М. : МГИМО, 2002. – С. 52–58.

138. Ляпон М. В. Лексикографическая интерпретация служебных слов / М. В. Ляпон. // Национальная специфика языка и её отражение в нормативном словаре. – М. : Наука, 1988. – С. 79–83.

139. Ляпон М. В. О значении запятой при расчленении составного союза / М. В. Ляпон. // Современная русская пунктуация. – М. : Наука, 1979. – С. 47–60.

140. Ляпон М. В. Семантические модификации служебного слова в условиях фразеологизированной конструкции / М. В. Ляпон. // Язык : система и функционирование : сб. науч. тр. – М. : Наука, 1988. – С. 158–170.

141. Ляпон М. В. Смысловая структура сложного предложения и текст. К типологии внутритекстовых отношений / М. В. Ляпон. – М. : Наука, 1986. – 200 с.

142. Мачак О. Семантика та типологія предикатів статальних інтенсивно-допустових конструкцій зі значенням місця / Оксана Мачак // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – Випуск 18. – С. 80–85.

143. Медведєв Ф. П. Система сполучників в українській мові / Ф. П. Медведєв. – Х. : В-во Харк. держ. ун-ту ім. О. М. Горького, 1962. – 92 с.

144. Мельничук О. С. Розвиток структури слов'янського речення / О. С. Мельничук. – К. : Наук. думка, 1966. – 324 с.

145. Миронова С. Ю. Особенности функционирования предложно-местоименного сочетания *вместе с тем* в качестве служебного средства / С. Ю. Миронова // Предложение. Текст. Речевое функционирование языковых единиц : меж вуз. сб. науч. тр. – Елец : ЕГУ им. И. А. Бунина, 2002. – 214 с.

146. Мустайоки А. К вопросу о статусе эквивалентов слова типа *потому что, в зависимости от, к сожалению* / Арто Мустайоки, Михаил Копотев // Вопросы языкознания. – 2004. – № 3. – С. 88–107.

147. Неполнозначные слова: История, семантика, функционирование : сб. науч. тр. / отв. ред. Кузнецова Р. Д. – Тверь, 1997. – 124 с.

148. Николаева Т. М. Функции частиц в высказывании (на материале славянских языков) / Т. М. Николаева. – М. : Наука, 1985. – 168 с.

149. Педченко С. Частки як репрезентанти волітивних субкатегоріальних суб'єктивно-модальних значень / Світлана Педченко // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – Випуск 18. – С. 37–40.

150. Пекелис О. Е. Семантика причинности и коммуникативная структура / О. Е. Пекелис. // Вопросы языкознания. – 2008. – № 1. – С. 66–84.

151. Петерсон М. Н. Союзы в русском языке / М. Н. Петерсон. // Русский язык в школе. – 1952. – № 5. – С. 28–34.

152. Петличний І. З. Приєднувально-видільні речення в українській літературній мові / І. З. Петличний. // Проблеми синтаксису : праці міжвуз. наук. конф. з питань синтаксису. – Львів, 1963. – С. 20–31.

153. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении / А. М. Пешковский. – М. : Гос. уч.-педагог. изд-во мин. просвещ. РСФСР, 1956. – 511 с.

154. Потенбня А. А. Из записок по русской грамматике / А. А. Потенбня. – М. : Учпедгиз, 1958. – Т. 1 – 2. – 536 с.

155. Предложение. Текст. Речевое функционирование языковых единиц : межвузовский сб. науч. тр. – Елец : ЕГУ им. И. А. Бунина, 2002. – 214 с.

156. Прияткина А. Ф. Об отличии союза от других связующих слов / А. Ф. Прияткина. // Русский язык в школе. – 1977. – № 4. – С. 102–106.

157. Прияткина А. Ф. Союзная конструкция и сложное предложение / А. Ф. Прияткина. // Служебные слова. – Новосибирск : Изд-во Новосибирск. ун-та, 1987. – С. 37–50.

158. Прияткина А. Ф. Текстовая скрепа: функция или класс языковых единиц? / А. Ф. Прияткина. // Дни славянской письменности и культуры : материалы и тезисы докладов научно-практической конференции. – [Электронный ресурс]. – Владивосток, 1997. – Режим доступа: <http://www.russian.slavica.org/printout60.html>.

159. Прияткина А. Ф. Текстовые «скрепы» и «скрепы-фразы» (О расширении категории служебных единиц русского языка) / А. Ф. Прияткина // Предложение. Текст. Речевое функционирование языковых единиц : меж вуз. сб. науч. тр. – Елец : ЕГУ им. И. А. Бунина, 2002. – С. 30–36.

160. Рогожникова Р. П. Вариативность и синонимия эквивалентов слова / Р. П. Рогожникова. // Диалектические процессы во фразеологии. – Челябинск, 1993. – С. 40–41.

161. Рогожникова Р. П. Градационные союзы в русском языке / Р. П. Рогожникова // Русский язык в школе. – 1971. – № 3. – С. 84–89.
162. Рогожникова Р. П. Об эквивалентах слова в русском языке / Р. П. Рогожникова. // Вопросы языкознания. – 1977. – № 5. – С. 110–116.
163. Рошко С. М. Формально-граматична та функціонально-семантична структура порівняльних синтаксем і підрядних речень у сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / С. М. Рошко. – Ужгород, 2001. – 21 с.
164. Рубцов Н. Г. Аспекты функционирования двухместных уступительно-противительных союзов в современном русском литературном языке : дисс. канд. филол. наук : 10.02.01 / Н. Г. Рубцов. – Ростов-на-Дону, 1986. – 186 с.
165. Руденко Н. П. Семантико-синтаксична природа поля умовності в сучасній українській літературній мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. П. Руденко. – К., 2002. – 20 с.
166. Руденко Н. П. Семантико-синтаксична природа поля умовності в сучасній українській літературній мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Руденко Наталя Петрівна. – К., 2002. – 210 с.
167. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики / В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1988. – 236 с.
168. Русская грамматика : В 2 т. – Т. 1 : Фонетика. Фонология. Ударение. Интонация. Словообразование. Морфология. – М. : Наука, 1980. – 783 с.
169. Русская грамматика : В 2 т. – Т. 2 : Синтаксис. – М. : Наука, 1980. – 709 с.
170. Рыбакова И. Я. Причинные конструкции современного русского литературного языка : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Рыбакова Ирина Яковна. – Л., 1985. – 189 с.
171. Рындина С. И. История развития сложных союзов в русском литературном языке⁷ XVIII–XX вв. : дисс... канд. филол. наук : 10.02.01 / С. И. Рындина. – Душанбе, 1985. – 233 с.
172. Симонова К. С. До питання про статус службових слів у науковій концепції частин мови / К. С. Симонова // Наукові записки. Філологічні науки / Національний університет «Києво-Могилянська академія». – К. : КМ Академія, 2004. – Том 34. – С. 46–50.
173. Синтаксис современного русского языка : Сложное предложение : учебно-метод. пособие для студентов-заочников. – Казань : Казан. гос. ун-т, 2008. – 44 с.

174. Скринник Г. В. Слова і лексикалізовані сполуки із займенниковим компонентом *що* в українській мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Скринник Ганна Василівна. – Х., 2005. – 186 с.
175. Слинько І. І. Сполучник чи сполучне слово? / І. І. Слинько. // Українська мова і література в школі. – 1984. – № 4. – С. 31–36.
176. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : навч. посібник / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська – К. : Вища шк., 1994. – 670 с.
177. Служебные слова и синтаксические связи : межвуз. сб. науч. тр. – Владивосток : ДВГУ, 1985. – 173 с.
178. Смирницкий А. И. Лексическое и грамматическое в слове / А. И. Смирницкий. // Вопросы грамматического строя. – М., 1955. – 295 с.
179. Спільник Т. М. Градаційне відношення в структурі складних сполучникових конструкцій сучасної української мови : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Спільник Тетяна Миколаївна. – Х., 2004. – 177 с.
180. Спільник Т. Складні речення сучасної української мови із семантикою градації / Тетяна Спільник // Verba Magistri : Мовознавство. Літературознавство. Журналістикознавство. Педагогіка. Методика : зб. наук. праць, присвячений ювілею доктора філологічних наук, професора С. В. Ломакович. – Х., 2008. – С. 361–371.
181. Стародумова Е. А. Русские частицы : учебное пособие / Е. А. Стародумова. – Владивосток, 1997. – 68 с.
182. Стародумова Е. А. Синтаксис современного русского языка / Е. А. Стародумова. – Владивосток : изд-во Дальневосточного ун-та, 2005. – 142 с.
183. Суник О. П. О понятиях «аналитическая форма слова» и «аналитический строй языка» / О. П. Суник // Аналитические конструкции в языках различных типов. – М.; Л. : Наука, 1965. – С. 70–79.
184. Сучасна українська літературна мова : Морфологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1969. – 583 с.
185. Сучасна українська літературна мова : підручник / [А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.] ; за ред. А. П. Грищенка. – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.
186. Сучасна українська літературна мова : підручник / за ред. А. П. Грищенка. – К. : Вища шк., 1997. – 493 с.
187. Сучасна українська літературна мова : підручник / [М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.] ; за ред. М. Я. Плющ. – К. : Вища шк., 2000. – 430 с.

188. Сучасна українська літературна мова : Синтаксис / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1972. – 515 с.
189. Сучасна українська мова / [М. Т. Доленко, І. І. Дацюк, А. Г. Квацук, В. Д. Поповський]. – К. : Рад. школа, 1964. – 319 с.
190. Сучасна українська мова : підручник / [О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.]; за ред. О. Д. Пономарева. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.
191. Ткачук Т. П. Формування засобів допустовості та їхнього термінологічного позначення в українській мові / Т. П. Ткачук // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : зб. наук праць. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 4. – С. 92–97.
192. Ткачук Т. П. Функціонально-семантична категорія допустовості в сучасній українській мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ткачук Тарас Павлович. – Київ, 2009. – 240 с.
193. Труш О. Складні конструкції з послідовною підрядністю в науковому мовленні Івана Франка / Олена Труш // Українське літературознавство : зб. наук. пр. – Львів, 2006. – Вип. 68. – С. 227–237.
194. Украинская грамматика. – К. : Наук. думка, 1986. – 356 с.
195. Українська мова : Енциклопедія / [редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін.]. – К. : Українська енциклопедія, 2000. – 752 с.
196. Урысон Е. В. Составной союз или сочетание слов : *даже если* под семантическим микроскопом / Е. В. Урысон. // Вопросы языкознания. – 2010. – № 2. – С. 30–58.
197. Урысон Е. В. Составные союзы *а то* и *а не то* : возможности семантического композиционного анализа / Е. В. Урысон. // Вопросы языкознания. – 2010. – № 1. – С. 61–73.
198. Фигуровская Г. Д. Указательно-местоименная связь среди других видов связи компонентов синтаксических конструкций / Г. Д. Фигуровская. // Синтаксические связи и синтаксические отношения в русском языке : материалы Всероссийской конференции (28–29 мая 1998 г.). – Ставрополь, 1998. – С. 7–9.
199. Финкель А. М. Производные причинные предлоги в современном русском литературном языке. Их возникновение, развитие, значение, употребление / А. М. Финкель. – Харьков : Изд-во Харьков. ун-та, 1962. – 236 с.
200. Хандажинская А. И. Противительные и присоединительные конструкции с союзом «*хотя (хоть)*» в современном русском литера-

турном языке : автореф. дисс. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / А. И. Хандажинская. – Л., 1965. – 21 с.

201. Христіанінова Р. О. Тривало-часові складнопідрядні речення в сучасній українській мові / Р. О. Христіанінова. // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. праць. – Х., 2007. – Вип. 23. – С. 170–173.

202. Христіанінова Р. О. Конструктивно-синтаксичні особливості складнопідрядних темпоральних речень / Р. О. Христіанінова. // Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвуз. зб. наук. ст. : Лінгвістика і літературознавство. – К. : Знання України. – 2004. – Вип. 9. – С. 473–479.

203. Христіанінова Р. О. Семантичні особливості складнопідрядних темпоральних речень / Р. О. Христіанінова. // Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвуз. зб. наук. ст. : Лінгвістика і літературознавство. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. – Вип. XIII. – С. 37–81.

204. Чередниченко І. Г. Складнопідрядні речення в сучасній українській мові / І. Г. Чередниченко. – Чернівці : Вид-во Чернів. ун-ту, 1959. – 157 с.

205. Черемисина М. И. Очерки по теории сложного предложения / М. И. Черемисина, Т. А. Колосова. – Новосибирск : Наука, 1987. – 197 с.

206. Черемисина М. И. Сравнительные конструкции русского языка / М. И. Черемисина. – Новосибирск : Наука, 1976. – 270 с.

207. Черемисина М. И. Теоретические проблемы синтаксиса и лексикологии языков разных систем / М. И. Черемисина. – Новосибирск : Наука, 2004. – 896 с.

208. Черкасова Е. Т. Переход полнозначных слов в предлоги / Е. Т. Черкасова. – М. : Наука, 1967. – 279 с.

209. Шаповалова Н. П. Функціонально-семантичний статус порівняльних конструкцій у сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. П. Шаповалова. – Дніпропетровськ, 1998. – 16 с.

210. Шафиро М. Е. Присоединение как явление речевого синтаксиса : автореф. дисс. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / М. Е. Шафиро. – Саратов, 1965. – 23с.

211. Шитик Л. Сполучні засоби української мови в аспекті теорії перехідності (на матеріалі «Граматичного словника української мови : Сполучники» Катерини Городенської) / Людмила Шитик // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць на пошану професора Катерини Городенської з нагоди її 60-річчя. – Черкаси, 2009. – Вип. 8. – С. 226–235.

212. Шитик Л. В. Перехідні конструкції сурядно-підрядного типу в українській мові / Л. В. Шитик // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць. – Черкаси, 2008. – Вип. 6. – С. 49–58.

213. Шувалова С. А. Смысловые отношения в сложном предложении и способы их выражения / С. А. Шувалова. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – 160 с.

214. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: підручник / К. Ф. Шульжук. – К. : Академія, 2004. – 408 с.

215. Язикова Ю. Семантичні особливості займенниково-співвідносних речень симетричної та несиметричної структури / Юлія Язикова // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – Випуск 18. – С. 105–109.

216. Ярошевич І. Українська морфологічна термінологія ХХ – початку ХХІ ст. : терміни на позначення частин мови / Ірина Ярошевич // Культура народів Причорномор'я : научний журнал. – 2004. – № 53. – С. 53–57.

217. Ясакова Н. Ю. Граматична семантика аналітичних сполучників підрядності у структурі складного речення : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ясакова Наталя Юріївна. – К., 2000. – 195 с.

218. Baumgärtner K. Die Struktur des Bedeutungsfeldes. Satz und Wort im heutigen Deutsch / K. Baumgärtner. – Düsseldorf, 1966. – 129 S.

219. Beeh G. Studien über das deutsch verbum infinitum / G. Beeh. – Köbenhavn, 1955. – Bd. L-78 S.

220. Brinkmann H. Die deutsche Sprache : Gestalt und Leistung. – 2-te Neubearb. und erw. Aufl / H. Brinkmann. – Düsseldorf : Schwärm, 1971. – 939 S.

221. Brown D. W. Form in modern English / D. W. Brown, W. C. Brown, D. Balley. – New York, 1958. – 329 p.

222. Brunot F. La pensee et la langue / F. Brunot. – Paris, 1965. – 218 p.

223. Danes F. On Prague school functionalism in linguistics / F. Danes // Functionalism in linguistics [Ed. by R. Dirven and V. Fried]. – Amsterdam; Philadelphia, 1987. – P. 27–39.

224. Dik S. C. Functional grammar / S. C. Dik. – Amsterdam, 1974. – 287 p.

225. Dik S. C. Functional grammar and its relevance to grammar writing / S. C. Dik // Reference grammars and modern linguistic theory. – Wiesbaden, 1989. – P. 3–24.

226. Dik S. C. The theory of functional grammar. Pt. 1 : The structure of the clause / S. C. Dik. – Dordrecht, 1989. – 239 p.

227. Givon T. Functionalism and grammar / T. Givon. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 1995. – 486 p.

228. Halliday M. A. K. The place of FSP in the system of linguistic description / M. A. K. Halliday // Functional sentence perspective : Papers prepared for the symposium held at Marienske Lazne. – Marienbad, 1970. – P. 45–67.

229. Helbig G. Zum Funktionsbegriff in der modernen Linguistik / G. Helbig // Deutsch als Fremdsprache. – Leipzig, 1968. – Hf. 5. – S. 279–284.

230. Hoberg D. Die Lehre vom sprachlichen Feld / D. Hoberg. – Düsseldorf : Schwärm, 1970. – 185 S.

231. Ipsen G. Der alte Orient und die Indogermanen. Stand und Aufgaben der Sprachwissenschaft / G. Ipsen [Festschrift für W. Streitberg]. – Heidelberg, 1924. – 127 S.

232. Mathesius V. Obsahový rozbor současné angličtiny na základě obecně linguistickém / V. Mathesius. – Praha, 1961. – 180 S.

233. Porzig W. Wesenhafte Bedeutungsbeziehungen / W. Porzig // Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur. – Halle S. : Niemeyer, 1934. – Bd. 58. – S. 23–30.

234. Schmidt W. Zur Theorie der Funktionalen Grammatik / W. Schmidt // Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. – 1969. – S. 128–143.

235. Trier J. Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes. – Die Geschichte eines sprachlichen Feldes / J. Trier. – Bd. 1. – Heidelberg, 1931. – 159 S.

236. Van Valin R. D. Jr. A synopsis of role and reference grammar / R. D. Jr. Van Valin // Advances in role and reference grammar [ed. by Van Valin R. D. Jr.]. – Amsterdam; Philadelphia, 1993. – P. 1–22.

237. Weisgerber L. Grundzüge der inhaltbezogenen Grammatik / L. Weisgerber [4-te Aufl.]. – Düsseldorf : Schwann, 1971. – 214 S.

Наукове видання

Ковтун Оксана Володимирівна

**ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНА КОРЕЛЯЦІЯ
СПОЛУЧНИКІВ І СПОЛУЧНИХ КОМПЛЕКСІВ
У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ**

Монографія

Редактор С. Малішевська

Оригінал-макет підготовлено О. Ковтун

Підписано до друку 19.02.2014 р.
Формат 29,7×42¼. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. др. арк. 8,32
Наклад 300 (1-й запуск 1–75) прим. Зам № В2014-07

Вінницький національний технічний університет,
КІВЦ ВНТУ,
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Тел. (0432) 59-85-32.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.

Віддруковано ФОП Барановська Т. П.
21021, м. Вінниця, вул. Порики, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 4377 від 31.07.2012 р.